

DONNA LEON

PUHDISTAVA TULI

Suomentanut Markku Päckilä

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.
Text and data mining prohibited.

Englanninkielinen alkuteos

A Refiner's Fire

Copyright © 2024 by Donna Leon and Diogenes Verlag AG, Zurich

All rights reserved

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-49985-5

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

Christine Stemmermannille

Jo nousee lieskat raivoissaan.
Huutaa väki, itkee kauhuissaan.

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL

Joshua, osa II, 29

1

Parilla ensimmäisellä kerralla Instagram-viesteistä ei ollut käynyt ilmi osanottajien lukumäärä eikä heidän kohteensa, mutta tänä iltana paikaksi oli sovittu Fondamenta della Misericordia, kunnes joku castellolainen valitti, että sinne oli liian pitkä matka, joten kävisikö sen sijaan Santa Giustina? Ehdotus kumottiin saman tien, sillä jonkun toisen mielestä Santa Giustina ei ollut vaivan arvoinen paikka, mutta entä Piazzetta dei Leoncini? Se oli lähempänä, ja siellä heidät huomattaisiin varmasti.

Ei mennyt kymmentäkään minuuttia, kun molemmat joukkioit saapuivat aukiolle juosten, toinen Calle de la Canonicalta, toinen Pyhän Markuksen kellotornilta. Yhteentörmäys oli äänetön lukuun ottamatta olkavarteen tai päähän suunnattuja nyrkiniskuja ja niiden aiheuttamia parahduksia. Pian joukkioit sekoittuivat vellovaksi ruumiinosien mylläkäksi: joku kaatui ja nousi polvilleen vain tullakseen kaadetuksi uudestaan, nousi taas ja huitaisi jotakuta kaulaan vain tullakseen kampatuksi tanteeeseen.

Toinen joukkio oli tavallista suurempi: valvontakameroiden kuvista laskettiin myöhemmin kaksitoista poikaa, joista kuusi tunnistettiin poliisin vanhoiksi tutuiksi ja kuusi oli ensikertalaisia. Vastapuolella oli kymmenen henkeä. Yksi oli varustautunut metalliputkella, jolla hän oli jo rikkonut matkan

varrella näyteikkunan ja kahminut kahden kaverinsa kanssa takintaskut täyteen silmälasien kehyksiä.

Oli poikien kannalta silkkaa huonoa tuuria, että kohtaamispaikan toistuva vaihtaminen ja kinastelu parhaimmasta tavasta mennä valitulle paikalle sekä yleinen ilo ja riemu edessä olevasta väkivallasta johtivat siihen, että he saapuivat Pyhän Markuksen aukiolle kolme minuuttia Caffè Florianin naapurissa olevan poliisiaseman työvuoron vaihtumisen jälkeen. Siksi asemalla oli tuplavahvuus, kun Basilican suunnasta alkoi kuulua huutoa ja kiljumista, ja meteli hälytti aukiolle kaikkiaan viisi poliisia, jotka pääsivät nopeasti tilanteen tasalle.

Sattumalta aukiolle saapui kaksi muutakin poliisia. He partioivat kaupungilla iltayhdestätoista aamuviihteeseen, sillä poliisilaitos oli lisännyt työvuoroja kaupungin öisen turvallisuuden parantamiseksi, ja niin pojat, joista jotkut olivat jo pettyneinä huomanneet, etteivät annetut ja otetut iskut ja kolhut vetäneet vertoja koripallon pelaamiselle, saivat aseettomina ja puolustuskyvyttöminä vastaansa seitsemän poliisia.

Poliisien miesvoiman ja vyöllä riippuvien pamppujen ja pistoolien näkeminen muutti poikien väkivaltaisen adrenaliini-kuohun peloksi. Poliisien aseistus teki tyhjäksi poikien lukumääräisen ylivoiman ja puhkaisi heidän rohkeutensa kuplan. Nuorin pojista laski housuihinsa, toinen peitti kasvot käsillään ja kumartui kaksin kerroin kuin esittääkseen, ettei ollut paikalla lainkaan, kolmas astui sivummalle ja lysähti seinän viereen *acqua alta* varalta tuotujen kävelysiltaelementtien päälle.

Kun poliisit huomasivat saaneensa pojat levottomiksi pelkällä näyttäytymisellään, he alkoivat huutaa kivikasvoisina ja paimentaa joukkoa poliisiaseman suuntaan. Yksikään poliiseista ei koskettanut poikia: he kaitsivat joukkoa karjapaimenten tapaan

huudoilla ja yksitavuisilla käskyillä. Lehmänläjiä aukiolla ei sentään ollut, mutta kaksi poikaa jätti vaivihkaa jälkeensä silmälasi-kehysten vanaa.

Ylikonstaapeli Macaluso oli jäänyt aseman portaille katselemaan poikajoukon taltuttamista. Hän palasi sisään ja otti työpöytänsä laatikosta nipun lomakkeita ja puolentusinaa lyijykynää.

Kun ensimmäiset pojat tulivat sisään, hän osoitti paperipinoa ja sanoi: ”Ottakaa tästä kynä ja lomake ja täyttäkää se. Kun tulee valmista, tuokaa paperi minulle.”

Pienin pojista kysyi: ”Signore, saanko soittaa?” Ääni enteili selvästi kyyneliä, mutta siitä piittaamatta ylikonstaapeli, kolmen lapsen isä itsekin, huusi pojille: ”*Silenzio*.” Poikien vaiettua hän jatkoi: ”Ei, kukaan ei saa soittaa. Ei ennen kuin lomake on täytetty. Sen jälkeen jokainen saa soittaa yhden puhelun.” Hän näki, kun yksi joukon perällä seisovista pojista otti puhelimensa ja alkoi naputella sitä.

”Andolfatto, ota tuon pojan puhelin”, Macaluso komensi ja osoitti puhelin kädessä seisovaa poikaa. Andolfatto marssi pojan luokse ja sieppasi puhelimen ennen kuin poika ehti panna sen pois.

”Se on minun –” poika aloitti, mutta puhelimen takavarikoinut konstaapeli katsoi häntä niin kylmästi, että poika jäähmettyi siihen paikkaan. Poliisi meni huoneen etuseinällä olevan pöydän luokse ja heitti pojan puhelimen huolettomasti sen päälle.

Toinenkin poika kaivoi puhelimensa esiin ja alkoi naputella viestiä. Puhelimen näyttö heijastui vieressä seisovan pojan silmälaseista, jolloin Macaluso huomasi välähdyksen ja nousi paikaltaan. Puhelin katosi. Macaluso kumartui ottamaan pöydän vierestä paperikorin, jonka sisällön hän kumosi lattialle.

Lattialle levisi revittyjä papereita, käytettyjä nenäliinoja, pari kolme rutistettua Venetsian karttaa ja puolen tusinaa pahvista kahvimukia. Macaluso varmisti, että paperikori oli tyhjä ja astui lähemmäs poikia.

”No niin. Korvat auki. Joka iikka. Kaksi teistä teki tyhmyyksiä, ja se kostautuu kaikille.” Hän tuuppasi paperikorin lähimpänä seisovan pojan käsiin ja jatkoi kantavalla äänellä koko joukon käskyttämistä: ”Kun tämä teidän kaverinne tulee teidän luoksenne, jokainen panee puhelimensa tähän koriin.” Pojat haukkoivat henkeä yhteen ääneen, ja yksi sanoi närkästyneenä: ”Mutta...”

Macaluso syöksähti käärmemäisen nopeasti kohti suunsa avannutta poikaa, joka oli häntä pitempi ja lihaksikkaampi. ”Mitä asiaa?” Macaluso sanoi tynesti. ”Onko pojalla kiire soittaa isille ja äidille? Te saatte soittaa kotiin aikanaan minun puhelimellani.”

Hän kääntyi puhuttelemaan taas koko joukkoa. ”Jos se on ongelma, valittakaa tuolle kaverillenne.” Hän palasi pöytänsä taakse.

Paperikoria kantava poika tuli pöydän luokse ja laski korin käsistään. Ennen kuin Macaluso ehti sanoa sanaakaan, poika työnsi käden taskuunsa, otti puhelimensa ja laski sen varovasti puhelinkasan päälle.

”Onko siinä kaikki?” Macaluso kysyi pojalta.

”On.”

”Montako niitä on?”

”Kaksikymmentäkaksi”, poika sanoi pää painuksissa. Sitten hän jatkoi ääntään madaltaen. ”Galvanilla oli kaksi.” Macaluso katsoi edessään seisovaa poikaa, joka näytti pelkäävän, että hän joutuisi syystä tai toisesta vastuuseen Galvanin kahdesta puhelimesta.

Macaluso kumartui pöydän yli ja puhui niin hiljaa, että vain pöydän edessä seisova poika kuuli hänet. ”Onko Galvanilla skitsofrenia?” Hän väläytti pojalle hymyn. Kun poika ei reagoinut, hän selvensi vihjaustaan. ”Siksikö hän tarvitsee kaksi puhelinta?”

Pojalta kesti hetki tajuta Macaluson vitsi. Kun hän lopulta ymmärsi, hän yritti pidätellä hymyään. ”Niin kai”, hän sanoi.

Macaluso oli vastaamaisillaan, kun joukon perältä kuului ääni. ”Hei anteeksi.”

”Mitä?”

”Onko täällä vessaa?”

Kuului nauruntirskahduksia, ja sitten Macaluso sanoi: ”Vieläkö naurattaa, jos sanon, että vessa on rikki kaikille naurajille ja että kukaan ei tule hakemaan teitä täältä muutama tuntiin?”

Hän kääntyi katsomaan kysymyksen esittäjää ja sanoi: ”Vessa on tuolla oikealla käytävän päässä.”

Macaluso keräsi täytetyt lomakkeet ja laittoi ne aakkosjärjestykseen. Hän soitti vuoron perään jokaisen pojan vanhemmille, esittäytyi, ilmoitti jälkikasvun talteenotosta Pyhän Markuksen aukion poliisiasemalle ja pyysi vanhempia hakemaan pojan kotiin. Jotkut vanhemmista säikähtivät, jotkut olivat vihaisia, jotkut peloissaan. Joku väitti vastaan, mutta kaikki suostuivat tulemaan, vaikka Macaluso kieltäytyi kertomasta enempää. Siinä vaiheessa pojat olivat vallanneet kaikki tuolit ja ison osan lattiasta. Kun vanhemmat oli yhtä lukuun ottamatta tavoitettu, Macaluso soitti Questuraan ja pyysi välittömään yövuorossa olevalle komisariolle pyynnön tulla Pyhän Markuksen aukion asemalle. Sitten hän ryhtyi naputtelemaan tietokoneeseen poikien henkilötietoja ja osoitteita.

Kun yövuorossa oleva komisario Claudia Griffoni saapui asemalle, kello oli yksitoista minuuttia vaille kaksi. Hänellä oli

yllään beiget housut, tennarit, beige samettijakku ja kaulassa punainen kašmirhuivi. Hänen saapuessaan ylikonstaapeli Macaluso nousi, mutta ei tehnyt kunniaa. ”Tässä ovat kummin porukan jäsenet”, hän sanoi ilmeettömästi. ”Heidät otettiin talteen tuosta aukiolta.”

Griffoni katseli nuokkuvaa joukkoa.

Pari poikaa kohotti päätään ja katseli Griffonia, ja toinen heistä vislasi niin hännästä kuin osasi.

Komisario Griffoni kohotti hitaasti päätään ja vilkaisi kaksikkoa. Hän kääntyi ylikonstaapelin puoleen ja sanoi mahdollisimman välinpitämättömästi: ”Rikoslain pykälä 341: Virkatehtävää toimittavan virkavallan edustajan halventaminen ja kunnian loukkaaminen. Mikäli se tapahtuu julkisesti...” hän piti pienen tauon ja heilautti kättään laajassa kaaressa ”...rangaistukseksi voidaan määrätä vankeutta kuudesta kuukaudesta kolmeen vuoteen.”

Griffoni kohotti kätensä otsalleen kuin olisi yrittänyt tähyillä kirkkaassa valossa kaukaisuuteen. ”Nuori mies”, hän sanoi viheltäjälle, ”oliko asiaa?”

”Ei.”

”Ei? Sanoo kuka? Minä olen Claudia Griffoni, Venetsian poliisilaitoksen komisario.”

Griffonin läksyttämä poika oli ymmällään.

Odotettuaan tovin vaiti Griffoni sanoi: ”Minä esitin kysymyksen – mikä sinun nimesi on?”

”Alessandro Berti.”

”Signor Berti. Ja mikä oli minun nimeni?”

”Claudia Griffoni.”

”Unohtuiko jotakin, signor Berti?”

Kesti hyvän aikaa ennen kuin poika alistui, mutta Griffonilla oli koko yö aikaa odottaa.

”Komisario Griffoni”, poika sanoi.

Griffonin hymy oli niukka, mutta hymy se oli yhtä kaikki.

Vähän myöhemmin asemalle alkoi saapua ensimmäisten joukossa puhelun saaneita vanhempia. Griffoni antoi ylikonstaapelin tarkistaa vanhempien henkilöpaperit, vastata kysymyksiin ja täyttää tarvittavat lomakkeet. Ylikonstaapeli kehotti jokaista poikaa vuorollaan ottamaan paperikorista puhelimensa.

Kello oli jo yli neljän, kun pojat oli luovutettu – yhtä lukuun ottamatta – enemmän tai vähemmän epäuskoisten tai välinpitämättömien vanhempiensa huostaan. Osa äideistä järkyttyi kuullessaan poikansa puuhista ja mahdollisesti tulossa olevista syytteistä. Jotkut eivät yllättyneet yhtään.

Kun jäljellä oli enää yksi poika, Griffoni ojensi hänelle roska-koriin jääneen puhelimen ja kysyi, halusiko hän soittaa vanhemmilleen itse. Sitten Griffoni kysyi pojan nimeä.

”Orlando Monforte”, poika vastasi ja kertoi asuvansa isänsä kanssa Castellossa. Puhelin kädessään hän selitti, että isä sammutti oman puhelimensa yhdeltätoista illalla. ”Ei mitään toivoa, että isä vastaa”, hän sanoi anteeksipyytävästi. Hän katseli ympärilleen ja kysyi Griffonilta: ”Dottoressa, saanko jäädä yöksi tänne?”

Hän oli pienikokoinen, Griffonia lyhyempi, mutta leveät hartiat näyttivät ikään kuin odottavan, että hintelä vartalo tekisi oman osuutensa ja hänestä tulisi asiaankuuluvan pitkä ja roteva. Pojan silmät olivat ruskeat, nenä lyhyt, korvat päänmyötäiset. Hän näytti tuiki tavalliselta pojalta lukuun ottamatta uteliasta ja vilkasta katsetta. Griffonin mieleen tuli sisarenpoika Antonio.

”Lattiallako ajattelit nukkua?” Griffoni kysyi.

”Tuolissa. Istumapaikoista ei tarvitse enää kilpailla”, poika sanoi hymyillen. Hymyillessään hän näytti nuoremmalta, lapsekkaammalta ja jotenkin haavoittuvaisemmalta.

Macaluson pöydällä oli enää Orlandon lomake, jonka Griffoni otti käteensä. ”Onko sinun kotiosoitteesi Castello 3165?”

”On, commissario.”

”Onko se Salizada San Francescolla, siinä La Beppan lähellä?” Griffoni kysyi viitaten Castellon ytimessä toimivaan kauppaan, jossa myytiin työkaluja, alusvaatteita, kenkiä, paitoja, villapaitoja, melkein kaikkea mitä tarvita saattoi.

”Mistä te sen tiedätte?” Orlando kysyi. ”Ei siellä käy muita kuin me.”

”Ketekä me?” Griffoni kysyi.

”Paikalliset.” Kun Griffoni ei vastannut, Orlando jatkoi. ”En tajua, mistä te tiedätte sen, kun ette asu niillä kulmilla.”

”Mistä tiedät?”

”Kaikella kunnioituksella, commissario, se on tuo aksentti.” Orlando kumartui solmimaan lenkkariensa nauhoja.

”Tarkoitatko, että Venetsiassa asuu pelkästään syntyperäisiä venetsialaisia?”

”Eikö se olisi hyvä?” Orlando kysyi varmana, että kuka tahansa olisi samaa mieltä.

”Minä en ole paljasjalkainen venetsialainen, mutta asun täällä silti.”

Orlando hymyili taas antaen ymmärtää, että aikoi kertoa vitsin. ”Ei sitä tarvitse erikseen kertoa”, hän sanoi ja lisäsi: ”Commissario.”

Griffoni naurahti ja kysyi: ”Onko sinulla kotiavain?”

”On, dottoressa.”

Griffoni vilkaisi Macalusoa, joka ei seurannut heidän keskusteluaan vaan luki eilistä *Gazzettinoa*. ”Kuulkaa, ylikonstaapeli, kävisinkö minä sijaisvanhemmasta?”

Ylikonstaapeli laski lehteä ja katsoi vuoroin Griffonia, vuoroin poikaa. Ilmeisesti kumpikaan heistä ei näyttänyt olevan toiselle

uhka, sillä hän sanoi: ”Jos tarkoitatte, että aiotte saattaa pojan kotiin, niin se on hyvä idea.” Hän irrotti toisen kätensä lehdestä, heilautti sitä laajassa kaaressa ja sanoi: ”Ei tämä ole sopiva nukkumapaikka nuorelle miehelle.”

Griffoni kääntyi katsomaan Orlandoja ja kysyi: ”Sopiiko sinulle?”

”Sopii, dottoressa. Olen samaa mieltä kuin ylikonstaapeli – se on hyvä idea.”

Niin he poistuivat asemalta torille, jossa oli hiljaista lukuun ottamatta kahta jalkakäytävää siivoavaa kadunlakaisijaa.

Griffoni vilkaisi kelloaan. Jotenkin se oli jo 5.32. Oli tiistai, eli pojalla oli koulupäivä. ”Mihin aikaan sinulla on ensimmäinen tunti?”

”Kahdeksalta.”

”Eli ehdit hyvin käymään kotona. Mitä isäsi sanoo, kun tulet tähän aikaan?”

Orlando vastasi muina miehinä ikään kuin kellonaika olisi yhdentekevä. ”Isä nukkuu.” Teennäisen uhmakkaasti hän jatkoi: ”Saan mennä kotiin silloin kun huvittaa.”

Griffoni vaikeni hetkeksi ja kysyi sitten sekä yllättyneenä että huolestuneena: ”Onko se sinusta hyvä?”

Orlando työnsi kädet farkkujensa taskuihin ja tuijotti mieteliäänä jalkojaan. Pieni pohdiskelu näytti tuottavan tuloksia, sillä hän katsoi Griffonia ja sanoi: ”Ei oikeastaan. Olisi parempi, jos isä kiinnittäisi minuun enemmän huomiota.”

”Siksikö sinä...?” mutta Griffoni ei ehtinyt päästä kysymyksensä loppuun, kun Orlando pomppi kolme porrasta alas jalkakäytävälle ja kääntyi oikealle. Hän kiepsahti katsomaan taakseen ja heilautti suurieleisesti toista kättään kutsuen Griffonia seuraamaan.

2

Odottaessaan Griffonia poika juoksi paikallaan heilutellen rytmikkäästi käsiään koleassa aamussa. Kun Griffoni laskeutui alimmalta portaalta kadulle, poika katsoi häntä. Griffoni noteerasi pojan kiinnittämättä häneen varsinaisesti huomiota ja lähti *piazzan* suuntaan. Poika lähti perään kovaa vauhtia ja väisti vasta viime hetkellä vakaasti astelevaa Griffonia, jatkoi juosten torin poikki, katosi alikäytävään, ohitti muutaman pylvään ja juoksi Griffonia kohti vielä äskeistäkin kovempaa.

Tällä kertaa hän hidasti vauhtiaan, hiljensi vielä lisää, kiersi Griffonin rinnalle ja pysähtyi. Ammattijuoksijan tyyliin hän kumartui vetämään henkeä ottaen kaksin käsin tukea polvistaan.

Ikään kuin suorana jatkona aiemmalle keskustelulle Griffoni sanoi: ”Kun muutin Venetsiaan, minulla oli tapana käydä täällä pari kertaa viikossa juuri tähän aikaan aamusta.”

Puuskuttava ja maata katseleva Orlando kysyi: ”Miksi?”

Griffoni vilkaisi häntä alaviistoon, mikä näytti kannustavan poikaa oikaisemaan selkänsä. ”Miksi mitä?”

”Miksi te kävitte täällä?”

Griffoni katseli Orlando. Hetken päästä hän sanoi: ”Jätitkö silmät päästäsi poliisiasemalle?”

Orlando kietoi käsivarret ympärilleen kuin olisi huomannut varhaisaamun viileyden vasta nyt. Hänellä oli farkut ja farkkutakki ja sen alla pelkkä puuvillainen t-paita.

”Näkeehän tämän sokeakin”, Griffoni sanoi hyväntuulisesti kuin olisi viitannut johonkin vapaasti jaossa olevaan hyvään. Sitten hän kohautti olkapäitään ja jatkoi matkaa kohti Pontella Pagliaa ja Casteltoa. Suorempikin reitti olisi ollut olemassa, mutta Griffoni käveli mieluummin vesirajassa, rannattomana aukenevan laguunin rannassa.

Hän käveli normaalivauhtia. Avaralla aukiolla oli helppo nähdä, jos joku tai jokin lähestyi. Jos hän olisi pysähtynyt katsomaan taaksepäin, hän olisi nähnyt yllin kyllin kauneutta. Hän oli jo oppinut tunnistamaan pojan askelet, kun tämä lähestyi takapäin, vasemmalta puolelta, kuin antaakseen hänelle tilaa katsella esteettä merinäkömää.

”Minua kiinnosti se ajankohta”, poika sanoi. ”Ei se, miksi te tulitte tänne. Jokainen täysjärkinen haluaa nähdä tämän.” Hän puhui hiljaa mutta kiihkeästi ikään kuin pelkkä väärinkäsityksen mahdollisuus olisi voinut kääntyä häntä vastaan, saada Griffonin väheksymään häntä.

”Tulin siksi, että aikaisin aamulla täällä sai olla yksin.”

Poikaa nauratti, ja äkkiä hän unohti ujoutensa, niin kuin Griffoni tiesi sen ikäisten lasten joskus tekevän. Poika näytti tietä vaihteeksi kävelyvauhtia. Aamu oli kirkastunut äskeisen pyrähdysten aikana, vaikka aurinkoa ei vielä näkynyt edes sen vertaa, että sen noususuunnan olisi voinut päätellä. Kirkastuminen ei kuitenkaan tarkoittanut ilman lämpenemistä: tulossa näytti olevan kevätpäivä, jonka edellispäivien ponnistuksista väsynyt aurinko viettäisi levossa keskipäivään asti.

Seuraavan sillan jälkeen Griffoni kääntyi alikulkukäytävän suuntaan ja pysähtyi *callen* oikealla puolella olevan baarin ovelle. Hän muisteli baarin avaavan ovensa jo aamukuudelta varhaisille työmatkalaisille. Hän huikkasi baarimikolle ja pyysi

saada kahvin, katsoi poikaa, joka nyökkäsi. Hän tavoitti uudelleen baarimikon katseen, nyökkäsi kohti muovivitriinissä olevaa briossia ja sanoi ”*due*”, mutta korjasi pyyntöään samantien: ”*tre*”.

Tehdessään kahveja baarimikko nyökkäsi baarin perällä olevaa pientä pyöreää pöytää kohti. ”Täällä sisällä on lämpimämpää”, hän sanoi käynnistäessään kahvikoneen.

Luvattu lämpö ilahdutti kumpaakin. Poika teki selvää kahvistaan ja molemmista briosseistaan ennen kuin Griffoni ehti juoda edes kahviaan. Hän työnsi lautasensa pojan eteen ja tilasi baarimikolta vielä yhden briossin. Baarimikko toi sen lautasella ja laski sen Griffonin eteen, joka työnsi lautasen Orlandolle. Molemmat tilasivat toisen kahvin ja juttelivat juodessaan kylmästä aamusta, siitä milloin kevät vihdoinkin koittaisi, mistä tahansa arkisesta asiasta, jonka verukkeella saattoi viipyä lämpimän baarin nurkassa. Baarimikko ei kiinnittänyt heihin huomiota.

Baarissa kävi muutama muukin asiakas, jotka tuskin vilkaisuivat heitä. Jokainen siemaisi kahvinsa kokeilematta sen lämpötilaa, niin suuri oli itse kunkin aamuinen kahvintuska. Sitten tuli kaksi vanhaa miestä, toinen lihava, toinen laiha. Kumpikin tilasi *Fernet-Branca con grappan* ja kumosi saamansa elämäneliksiirin kurkkuunsa.

Miesten mentyä Griffoni meni tiskille, jossa hän torjui pojan yrityksen maksaa. He jatkoivat matkaa pitkin *rivaa*. Syystä tai toisesta, luultavasti kahvin takia, ilma tuntui lämpimämmältä, niin leppeältä, että kanavan reunalla saattoi istua vieretysten kaikessa hiljaisuudessa muun maailman kanssa. Kumpikaan ei sanonut sanaakaan, mutta aina välillä jompikumpi osoitti jotakin ja kiinnitti toisen huomion tökkäämällä sormellaan.

Pienen tai kenties pitkänkin tovin jälkeen Griffoni riisui huivin

kaulastaan ja ojensi sen Orlandolle, joka oli alkanut hytistä kylmissään. Hän yritti antaa huivin takaisin Griffonille, joka kietaisi sen pojan kaulaan omin käsin, nousi ja jatkoi matkaa vilkuillen pysäkkiä lähestyvää vaporettoa, niin kuin luultavasti jo satoja kertoja ennenkin.

Griffoni kiihdytti askeliaan ja piti vauhtia yllä kolmannelle sillalle, jossa Orlando otti hänet kiinni ja asettui hänen rinnalleen huivi kaulassaan ja sen päät takinliepeiden alla. Punainen sopi hänelle erinomaisesti varsinkin nyt, kun kalpeat kasvot alkoivat saada väriä.

Rivalla liikkui muitakin: hölkkääjiä, enimmäkseen miehiä, joka kolmas koiran kanssa. Mantereelta tulevista laivoista rantautui aamuvirkkuja turisteja, jotka alkoivat välittömästi valokuvata puhelimillaan ilmeisesti nähdäkseen, miltä Venetsia oikeastaan näytti. Pahimman lajin turistirihkaman kaupustelijat lykkäsivät kokoon taiteltuja kojuja vuokraikoilleen ja asettelivat esille valikoimiaan. Heidän takanaan levisi aidattu alue, johon oli varastoitu *rivan* korjaustarpeita. Työmiehet tuskin aloittaisivat ennen kahdeksaa.

”Millä luokalla sinä olet?” Griffoni kysyi.

”Yläkoulun toisella.”

”Kiinnostaako sinua mikään aine?”

Kysymys yllätti Orlandon, joka mietti vastaustaan kotvan. ”Matikka, ei muu.”

Se puolestaan yllätti Griffonin. ”Matematiikka?” Kun Orlando nyökkäsi, hän kysyi: ”Miksi?”

Hetkeäkään epäröimättä Orlando vastasi: ”Se on niin puhdasta.”

Griffoni kääntyi, vilkaisi San Giorgiota laguunin takana ja taas Orlando. ”Siis mitä?”

Ehkä kukaan ei ollut koskaan kysynyt sitä, sillä Orlando vaikutti valmistautumattomalta vastaamaan. Hän katseli San Lazzaroa: ehkäpä saarella asuvat munkit voisivat auttaa keksimään vastauksen. Hän työnsi kädet farkkujen taskuun, nousi pari kertaa varpailleen ja laskeutui alas ja sanoi: ”Se ei ole yhtään niin kuin historia tai Italian kirjallisuus tai uskonto tai muut aineet. Se vain *on*. Se vastaa, jos siltä kysyy jotakin. Kaikkeen on olemassa sääntö, joka ei muuksi muutu vaikka kuinka rukoilisi tai uhkailisi, että vastaus pitää muuttaa sellaiseksi kuin minä haluan.” Hän kohotautui varpailleen vielä pari kertaa, kyllästyi ja laskeutui kannoilleen niin että tömähti.

”Minä taas en pitänyt siitä varmaan samasta syystä”, Griffoni sanoi. Hän madalsi ääntään ja jatkoi hädin tuskin ymmärrettävästi napolitanoksi: ”Meillä päin ei oikein tykätä säännöistä.”

Kuultuaan sen Orlando katsoi Griffonia hieman pitempään. ”Oletteko te tosiaan poliisihommissa?”

”Työvuoro loppui kuudelta, eli voin tehdä mitä haluan.”

Jossakin kohtaa hän antoi Orlandon päättää vapaasti kulusuunnasta arvellen, että tämä osaisi suunnistaa kotiinsa häntä nopeammin. Kaksi *callea* myöhemmin Orlando kääntyi akkiä vasempaan poispäin laguunista. Griffoni ei kiinnittänyt suunnanmuutokseen huomiota vaan keskittyi seuraamaan Orlandon liukasta luovimista vastaan tulijoiden sakenevasa virrassa – työmatkalaisia matkalla vaporettoihin ja rautatieasemalle tai kukaties Piazzale Romalta lähtevällä bussilla mantereelle, kuka mihinkin.

Hän oli lukenut jostakin, että vielä viisikymmentä vuotta sitten Venetsiassa oli ollut lähes 150 000 asukasta, mistä jäljellä oli enää kolmannes. Työpaikkoja oli vähän, työpaikkoja oli vähän, työpaikkoja oli vähän. Hyvin yksinkertaista. Kaupunkilaisia

matkusti päiväksi töihin mantereelle, josta taas tuli väkeä päiväksi töihin Venetsiaan. Moni Griffoninkin kollega asui Dolossa, Noalessa, Quarto d'Altinossa, Mestressä, Margherassa, pikkukaupungeissa, ei missään oikeissa kaupungeissa vaan paremmin pysäköintialueiksi raivatulla maaseudulla.

Tällaisiin ajatuksiin ei kuitenkaan tehnyt mieli tuhlata aikaa, koska Orlandon sukupolvi tunsi vain syntymänsä jälkeisen Venetsian. Griffoni tiesi muuttaneensa Venetsiaan vasta Orlandon syntymän jälkeen työn takia – aikaisempia turistimatkoja ei laskettu. Toisin sanoen hän ei tuntenut Serenissimaa yhtään Orlandoaa paremmin eikä hänellä ollut oikeutta marmattaa turisteista tai katsella heitä pitkin nenänvartta.

Mietteissään hän oli hidastanut hieman tahtia ja vilkaistessaan ympärilleen hän ei enää nähnyt Orlandosta merkkiäkään. Hän lisäsi vauhtia, mutta kun *calle* päättyi pienelle *campolle*, josta lähti kolme muuta katuja, hän pysähtyi vailla aavistustakaan oikeasta suunnasta. Yhdessä kulmassa oli lihakauppa ja sitä vastapäätä halvan näköinen korukauppa. Seuraavassa kulmassa oli baari. Tai ei oikeastaan baari vaan paikka, josta saattoi tilata palkan valmispizzaa ja syödä sen tiskin ääressä olutpullollisen tai muovimukiin kaadetun viinin kanssa tai istahtaa pikku pöytään katsomaan, mitä muuta ruokalistalta löytyisi.

Katsellessaan ympärilleen hän näki talon seinässä pienen valkoisen kyltin, jossa luki ”Salizada S. Francesco”. Hän vilkaisi Orlandon täyttämästä lomakkeesta ottamaansa kuvaa – ”Castello 3165”, ikään kuin poika olisi hänen toimitettavakseen uskottu paketti – kohotti katseensa ja tajusi, ettei hänellä ollut osoitteesta hajuakaan. Järjetöntä. Toivotonta. Kukaan ei tajunnut kaupungin osoitejärjestelmää paitsi kenties *postinit* ja hekin vain siinä tapauksessa, että olivat kantaneet postia samalla reitillä

pitkään ja oppineet talonnumeroiden taipumuksen vaihtua miensä mukaan. Toisin sanoen Orlandon kotiosoite Castello 3165 ei välttämättä ollut Castello 3164:n tai 3166:n naapurissa. Se saattoi olla kappaleen matkaa kauempana, kulman takana tai pari kolme taloa takanapäin. Montako vuotta hän itse oli asunut Venetsiassa? Kukaan ei ikinä kysynyt hänen osoitettaan eikä hän tiennyt kenenkään kotiosoitetta.

Laskiessaan katseensa kyltistä hän näki yhtäkkiä vilauksen huivistaan, jonka pää oli luiskahtanut esiin pojan takinkauluksen alta. Poika puolestaan istui pizzabaarin tiskin ääressä ja söi pizzasiivua, joka oli kuorrutettu niin runsaasti lihalla ja kasviksilla, ettei Griffoni saanut niistä selvää. Hän meni sisään ja seisahtui Orlandon viereen baaritiskille. Viisi miestä kääntyi katsomaan sanaakaan sanomatta, kun hän sanoi Orlandolle: ”Täällähän sinä olet.”

”Saanko tarjota teille jotakin, dottoressa?” Orlando kysyi. Epäilemättä hän piti viisaimpana olla puhuttelematta Griffonia commissarioksi. Hän teititteli edelleen kohteliaasti pronominilla ”lei” kuten oli tehnyt alusta asti.

”Kiitos tarjouksesta”, Griffoni vastasi aivan yhtä korrektisti, ”mutta en ole tottunut syömään pizzaa aamiaiseksi.”

Yhdellä baaritiskin ääressä istuvista viidestä miehistä oli edessään sipuli- ja salamiäytteinen pizzaviipale ja puoliksi juotu murkillinen olutta. Hän sanoi: ”Orlando syö mitä eteensä saa mihin aikaan päivästä tahansa.”

Toinen mies taputti Orlandon olkapäätä niin voimallisena kiintymyksenosoituksena, että Griffoni olisi kaatunut moisesta maahan. Mies sanoi: ”Orlando asuu tuolla”, ja osoitti ovea pienen matkan päässä valkoisesta kyltistä vasemmalle. ”Me ollaan naapureita ja pidetään kyllä huoli, että poika menee ajoissa kouluun ja syö kunnolla.”

Orlando katsoi pois päin, näki peilistä kuvajaisensa ja painoi katseensa lattiaan. Griffoni laski kätensä hänen käsivarrelleen ja sanoi: ”Ja te kaikki söitte Orlandon ikäisenä nirsosti kuin pikkulinnut”, puhutellen siinä sivussa koko tiskin ääressä istuvaa joukkoa.

Pizzaa syövä mies peitti suunsa kädellään ja alkoi yskiä. Vieressä istuva mies läiski häntä selkään kunnes yskänpuuska asetui. Pizzansyöjä tarttui mukiinsa ja kaatoi oluen lopun kurkuunsa kohottaen sitä ensin Griffonille tunnustukseksi kelpo lohkaisusta.

Juotuaan mies sanoi hymyillen: ”Hyvin sanottu, signora. Ihan oikein meille kaikille.” Sitten hän katsoi Griffonia tarkemmin näyttämättä yhtään kummastelevan, että tämä seisojalla tällaisessa seurassa. Mies sanoi: ”Sattuuko signora olemaan Orlandon opettaja?”

”Dottoressa”, Orlando oikaisi kiireesti.

”Niin. Dottoressa.”

”Voi hyvänen aika”, Griffoni sanoi hämmentyneenä. ”En tajunnut, että se näkyy niin selvästi.” Hän vilkaisi Orlandoja ja sanoi: ”Totta, olenhan minä. Orlandon matematiikanopettaja.” Sitten hän kääntyi poikaan päin ja sanoi teennäisen ankarasti: ”Muista tehdä läksyt, Orlando.” Hän hymyili miesjoukolle, hyvästeli heidät ja lähti baarista jättäen pojan huoleksi selittää, mistä oli kysymys.

3

Griffoni tiesi, että työvuoron päättymisestä huolimatta hänen oli mentävä Questuraan antamaan raportti. Matkalla hän päätti pelata pilottikoulua, peliä, jonka hän oli keksinyt vuosia sitten asuttuaan kaksi viikkoa ensimmäisessä vuokra-asunnossaan Venetsiassa. Eräänä aamuna lokakuun lopulla hän oli lähtenyt kaupungille puoli kuudelta. Mikä vielä tärkeämpää, hän oli unohtanut ottaa mukaan kartan, jonka hän oli hankkinut toisella asuinviikollaan kyllästyttyään toistuvaan eksymiseen.

Vuokra-asunnon katuosoite ei helpottanut suunnistamista yhtään, vaikka hän tiesi asunnon sijaitsevan Dorsodurossa, yhden sillan päässä *pasticceria* Tonolosta. Konditoria sen sijaan oli niin tunnettu, että hän otti sen kotimajakakseen. Olipa hän missä tahansa, kuka tahansa venetsialainen osasi neuvoa hänelle suunnan kotia kohti kuullessaan hänen asuvan Tonolon naapurissa. Paikkansa pitivät myös naapurien puheet, joiden mukaan sekä Tonolon kahvi että leivonnaiset olivat erinomaisia, kaupungin ehdotonta huippua.

Hän tiesi eksyvänsä heti kohta kävellessään Campo Santa Margheritan poikki Carminin kirkon ohi kulkevan kanavan rantaa pitkin. Pilottikoulun pelaaminen alkoi kahdenkymmenen minuutin kävelymatkan päässä *campolta*, jolloin hän pysähtyi, vaihtoi kulkusuuntaa ja yritti löytää tien kotiin kysymättä

keneltäkään neuvoa. Kokonaisen kuukauden ajan hän oli käyttänyt puolet vapaapäivistään leikkimällä eksymistä ja eksymällä välillä oikeastikin. Hän ei koskaan pyytänyt neuvoa eikä opastusta eikä ottanut apua vastaan muilta kuin kävelykepin kanssa käveleviltä vanhoilta naisilta, joille tuotti suurta iloa auttaa toivottomasti eksyneeltä näyttävää naista.

Nyt, saapuessaan Salizada San Francescolle, hän muisti seisensä yhtenä noista varhaisista aamuista tällä samalla aukiolla ja päättäneensä, että hän oli venetsialainen kotirouva, joka oli tullut keittiövälineostoksille: valkosipulipuristimia, juustoraastimia, korkkiruuveja ja suppiloita esiteltiin nytkin viereisessä näyteikkunassa. Nyt hänellä oli kuitenkin selvä käsitys olinpaikastaan. Melkein ajattelematta hän kääntyi vasemmalle, ylitti sillan ja toisenkin, otti suunnan kohti sairaalaa ja löysi Rosa Salvan, joka oli jo auki.

Siellä hän soi itselleen vielä yhden kupillisen kahvia ja söi briossinkin. Orlando oli jo unohtunut, kun hän jatkoi matkaa kohti Questuraa yhtä varmana reitistä kuin kaurista jäljittävä intiaanimetsästäjä.

Kello oli vasta vähän yli kahdeksan, kun hän nousi portaat toimistoonsa kirjoittamaan raporttia yön tapahtumista. Hän kertoi päättäneensä saattaa poliisiasemalle jääneen pojan turvallisesti kotiin asti. Hän kirjasi raporttiin pojan nimen, etsi puhelimestaan pojan täyttämästä lomakkeesta ottamansa kuvan ja liitti senkin raporttiin lisäten vielä, että muiden välikohtauksessa mukana olleiden poikien täyttämät lomakkeet löytyisivät Pyhän Markuksen aukion poliisiaseman päivystävän ylikonsaapelin raportista.

Puoli tuntia myöhemmin ulko-ovella vahtia pitävä konstaapeli soitti ja ilmoitti commissario Brunettin saapuneen viitisen